Sergiu BOȚOLIN

TRANSFORMAREA ELITEI BASARABENE ÎN SUBIECT IMPERIAL

Respectarea specificităţii teritoriilor recent anexate, prin instituirea unor regimuri relativ autonome, este considerată de majoritatea cercetătorilor drept un instrument al autorităţilor imperiale utilizat pentru voalarea intenţiilor reale şi, în acelaşi timp, o primă etapă în procesul de asimilare definitivă. *Grosso modo*, aceasta era logica după care se ghidau autorităţile în procesul, adesea anevoios, de construcţie imperială. Proces care nu a rămas inert, devenind, către secolul al XIX-lea, mai complex, preluând forme noi, sau dând un alt sens formelor mai vechi[1]. Politica autorităţilor ruse nu a avut o orientare spre uniformizare, iar pentru o lungă perioadă de timp, în Imperiul Rus nu a existat un sistem administrativ-teritorial unificat, existând regiuni ce dispuneau atât de instituţii, cât şi de unităţi administrativ-teritoriale specifice. Diversitatea de abordări se datorează multor factori, şi ţine de o viziune pragmatică în gestionarea resurselor umane şi a celor financiare, dar şi de lipsa de omogenitate la nivel demografic, etnic, teritorial ş.a.

Expansiunea Imperiului Rus a cerut, în mod inevitabil, stabilirea unor raporturi între regimul său autocratic şi structurile corporatiste de stări existente la periferii. Integrarea elitelor locale în cadrul nobilimii ruse, a reprezentat un proces extrem de complex şi extenuant pentru autorităţi. Intensitatea acestui proces a fost dependentă de caracterul eterogen al acestei stări la nivel de imperiu, dar şi de reticenţa unei părţi a nobilimii ruse faţă de acceptarea noilor membri. Însuşi imperativul colaborării cu elitele locale era dictat de problematica securităţii militare şi stabilităţii sociale şi politice, care putea fi asigurată prin loialitatea supuşilor nonruşi. De aici se puteau extrage beneficii care rezultau din exploatarea resurselor, în special a celor umane[2]. Trebuie de remarcat că, în unele regiuni, integrarea noilor teritorii s-a limitat doar la asimilarea elitelor, fără a atinge populaţia ţărănească sau cea nomadă, care şi-a păstrat identitatea tribală, etnică şi religioasă. Unele elite, precum cea

[1] Кирилл Соловьев, *Хозяин земли русской? Самодержавие и бюрократия в эпоху модерна*. Москва, Новое литературное обозрение, 2017, с. 13.
[2] Андреас Каппелер, *Россия – многонациональная империя*, Москва, Прогресс-Традиция, 2000, с. 82.

tătară sau ucraineană, s-au dizolvat, aproape integral, în nobilimea rusă, altele, precum baronii germani din zona baltică sau aristocraţii suedezi din Finlanda, şi-au păstrat privilegiile şi identitatea proprie[1].

În acelaşi timp, elitele locale erau interesate să devină parte componentă a nobilimii ruse pentru a intra în competiţia pentru surse şi resurse. Unii în ardoarea de a deveni ruşi îşi abandonau identitatea etnică, alţii asimilau cultura rusă fără o schimbare de identitate şi, în sfârşit, exista o a treia categorie care opta pentru o asimilare pur instrumentală a limbii şi a culturii ruse pentru a-şi spori şansele în lupta pentru anumite obiective[2].

Apelul către elita locală se asigura prin asocierea parţială a acesteia la putere, proces care presupunea instituţionalizare (crearea unor instituţii reprezentative – Adunarea Nobilimii la nivel regional şi de ţinut) şi acordarea unor privilegii sociale, în conformitate cu specificul regimului rusesc de stări[3]. Această viziune pragmatică reieşea inclusiv din deficitul acut de cadre calificate. Autorităţile centrale nu dispuneau de cadre suficiente pentru administrarea regiunii cu forţe proprii, de aceea elitei locale i s-a lăsat dreptul de comandă, deşi limitat, în schimbul loialităţii faţă de Tron.

De menţionat că, în cadrul Imperiului Rus nu exista un sistem specializat de pregătire a funcţionarilor, aşa cum de altfel nu exista o reţea de instituţii de învăţământ general pe parcursul secolului al XVIII-lea, care să formeze personal cu un nivel adecvat de calificare. Deşi aparatul birocratic a cunoscut o creştere numerică considerabilă, totuşi către mijlocul secolului al XIX-lea, efectivul acestuia ajunsese la circa 100

---

[1] Рональд Суни, *Империя как она есть: имперская Россия, «Национальное» самосознание и теории империи*, în „Ab Imperio", 2001, no.1-2, p. 44.

[2] Алексей Миллер, *Русификации: классифицировать и понять*, în „Ab Imperio", 2002, no. 2, pp. 138-139.

[3] Caracterul elitist al nobilimii ruse *(dvoreanstva)* poartă semnele unei relativităţi, dacă să comparăm statutul acesteia cu nobilimea occidentală. Privilegiile fiscale obţinute în urma reformelor din primul sfert al secolului XVIII erau compensate prin obligativitatea serviciului pe un termen nelimitat în armată sau aparatul de stat. Contradicţiile structurii sociale create de Petru I au determinat anumite animozităţi între *dvoreastvă* şi stat, ca rezultat primii reuşesc să limiteze durata serviciului la 25 de ani (1735), iar ulterior obţin scutirea totală în 1762. Din acest moment, putem vorbi despre existenţa în Rusia concomitent a două elite ce se întrepătrund. Poziţia primei era de dictat pe statutul funcţiei, poziţia celei de-a doua era garantată de origine, ce presupunea existenţa anumitor privilegii.

000 de funcţionari, în timp ce în Franţa erau aproximativ 500 000[1], şi asta în situaţia în care populaţia Imperiul Rus era mai mare decât cea a Franţei. Şi în Basarabia, în condiţiile unui deficit acut de cadre calificate, Scarlat Sturdza solicita de la V.I. Krasno-Miloşevici să permită unor funcţionari din regiunile interne ale imperiului să vină la Chişinău pentru a contribui la instituirea noii administraţii[2], deşi în multe cazuri nivelul de pregătire al acestora era mai scăzut decât în cazul funcţionarilor din celelalte periferii occidentale[3]. Mai mult ca atât, imperiul suferea din cauza unui deficit bugetar endemic. Noul statut al Imperiului, conturat după domnia lui Petru I, implica costuri enorme pentru întreţinerea armatei şi a aparatului birocratic[4]. Pe de altă parte însă, necunoaşterea limbii române şi a cutumelor locale îi făceau pe funcţionarii ruşi să se simtă marginalizaţi în procesul de administrare, detaliu care i-a determinat să ceară deschis omogenizarea legislaţiei locale cu cea rusească, reclamând şi un statut preferenţial pentru limba statului (rusă)[5].

Deşi formal, exprimarea loialităţii faţă de Împărat s-a realizat în cadrul primelor vizite oficiale ale nobilimii basarabene la Sankt Petersburg[6], o parte din boierii moldoveni şi-au demonstrat devotamentul faţă de Imperiul Rus încă din perioada 1806-1812, drept urmare, fiindu-le acordate sau confirmate funcţii importante în cadrul administraţiei ruseşti. Boieri ca Matei Krupenschi, Iordache Balş sau Iordache Roset-Roznovanu au deţinut în timpul ocupaţiei ruse a Moldovei funcţii înalte, cum ar fi cea de logofăt sau vistiernic. I. Balş a fost chiar lăsat în calitate de locţiitor al senatorului Kuşnikov la Iaşi, când

---

[1] Петр Зайончковский, *Правительственный аппарат самодержаной Россий в XIX в.*, Москва, Мысль, 1978,сс. 68-70.

[2] *Scrisoarea lui S. Sturdza către V.I. Krasno-Miloşevici*, în: „Revista de istorie a Moldovei", 2007, nr. 3, p. 93.

[3] Владимир Морозан, *Бессарабия и ее дворянство в XIX – начале XX в.*: в 2 т. т.1, СПб. Дмитрий Буланин, 2018, с. 21.

[4] Александр Каменский, *Элиты Российской Империи и механизмы административного управления* // Алексей Миллер (ред.), Российская империя в сравнительной перспективе, Москва, Новое издательство, 2004, с. 131.

[5] Помпей Батюшков, *Бессарабия: историческое описание*, СПб. Общественная польза, 1892. с. 58.

[6] Sergiu Boţolin, *Vizitele de exprimare a loialităţii faţă de tron ca strategie de integrare a nobilimii locale. Cazul Basarabiei în primul sfert al secolului al XIX-lea*, în: Acta Terrae Fogarasiensis, 2019, vol.VIII, pp. 141-146

acesta pleca la Bucureşti[1]. Boierii care-şi demonstrau cu fervoare fidelitatea faţă de autorităţile ruse erau recompensaţi pe măsură: li se păstrau posturile, beneficiau de susţinere, deveneau arendaşi ai surselor de venituri ale ţării[2]. Un alt beneficiu prin care Imperiul Rus a lucrat asupra imaginii sale în rândul elitei locale ţine de restituirea domeniilor fostelor raiale. Drept urmare, aproape jumătate din moşiile ţinutului Hotin au trecut în stăpânirea familiilor de boieri moldoveni Sturza, Cantacuzino, Rosetti, Ghica şi alţii[3]. După terminarea războiului ruso-turc şi anexarea Basarabiei, şi cealaltă jumătate a moşiilor din ţinutul Hotin a fost restituită foştilor stăpâni, astfel încât, cu excepţia a două sau trei moşii ale statului şi ale oraşului Hotin, întreg ţinutul a revenit vechilor proprietari[4]. Cei care şi-au adus aportul la administrarea regiunii în perioada ocupaţiei militare ruse şi au demonstrat devotament faţă de autorităţile centrale au fost decoraţi cu ordine ruseşti.

În condiţiile ocupaţiei militare, când soarta Principatelor depindea de administraţia ţaristă, boierii erau nevoiţi să accepte şi să suporte toate schimbările introduse de către demnitarii ruşi de teama periclitării poziţiei sociale sau a pierderii averii[5]. Acei boieri care încercau încercau să nu se supună sau promovau o politică contrară intereselor Rusiei erau eliberaţi din posturi şi puşi sub supraveghere poliţienească, fiind expulzaţi sau chiar surghiuniţi în Rusia[6].

Statutul pretendenţilor basarabeni la titlul nobiliar, de *dvorean*, a determinat divizarea acestora în două grupuri. Alături de cei recent înnobilaţi de ultimii domnitori moldoveni sau cei decoraţi de autorităţile ruse, erau şi exponenţi ai familiilor vechi boiereşti. Numărul net superior al celor recent înnobilaţi faţă de descendenţii marilor familii boiereşti, pot justifica într-o anumită măsură, calificativele atribuite nobilimii basarabene de către funcţionarii ruşi, făcându-se aluzie la faptul că cei care au optat pentru a se stabili în Basarabia sunt cei mai nevrednici de acest statut.

---

[1] Alexei Agachi, *Ţara Moldovei şi Ţara Românească sub ocupaţia militară rusă (1806-1812)*, Chişinău, Pontos, 2008, p. 64.
[2] *Ibidem*, p. 73.
[3] Алексей Накко, *Очерк гражданского управления в Бессарабии, Молдавии и Валахии во время русско-турецкой войны 1806-1812 г.,* в: Записки императорского Одесского Общества Истории и Древностей, 1879, vol. XI, с. 290.
[4] *Ibidem*, cc. 290-291.
[5] Alexei Agachi, *op.cit*, p. 75.
[6] *Ibidem*.

Asimilarea elitei locale presupunea pentru început confirmarea juridică a nobleţei, proces anevoios ce a iscat un şir de probleme. Incompatibilitatea ierarhică a celor două stări varia de la controverse terminologice până la „organigrama" acestora. Astfel, echivalentul oferit de ruşi îi nemulţumea pe majoritatea nobililor basarabeni. De exemplu, deţinătorii titlului de *vel Logofăt* sau *Vistiernic*, care aparţineau primei trepte în Moldova, la ruşi au fost egalaţi cu rangul de funcţionar de clasa a IV-a[1].

A.N. Krupenski aminteşte că în timpul vizitei lui P. Svinin la Chişinău, boierii au primit o înştiinţare, prin care se cerea prezentarea documentelor ce pot demonstra apartenenţa lor la starea superioară[2]. Mai mult decât atât, în aceeaşi perioadă, s-a creat un comitet format din 12 persoane, mandatat drept organ reprezentativ pentru elita basarabeană. Printre sarcinile acestui comitet era şi examinarea solicitărilor de recunoaştere a statutului de nobil[3]. Totuşi demararea pe deplin a acestui exerciţiu ţine de activitatea lui A.N. Bahmetiev, care, în calitate de locţiitor plenipotenţiar, formează o comisie ce avea printre alte sarcini soluţionarea problemei nobiliare.

Contrar aşteptărilor, eschivarea de la îndeplinirea obligaţiunilor, din partea celor 10 membri ai comisiei (nobili basarabeni) făcea imposibilă realizarea unui volum mare de muncă. De altfel, o altă sarcină prioritară pusă în faţa acestei comisii era şi elaborarea proiectului Regulamentului administraţiei provinciei Basarabia. În acest sens, sunt sugestive apelurile către A. Bahmetiev, la obligarea membrilor de a se întruni zilnic în cadrul unor şedinţe pentru soluţionarea problemelor existente[4]. Reieşind din carenţele în funcţionalitatea acestei comisii se ia decizia privind constituirea unei comisii distincte care s-ar ocupa exclusiv de problema nobilimii, demers acceptat în octombrie 1817[5]. Comisia trebuia să ia în primire toate actele recepţionate anterior de la nobili de către Comitetul provizoriu al

---

[1] Филипп Вигель, *Замечания на нынешнее состояние Бессарабии*, приложение к шестой части Записок Ф.Ф. Вигеля, Москва, Русский Архив, 1892. с. 32.

[2] Александр Крупенски, *Полный список лиц избраных Бессарабским дворянством на областные, губернские и уездные должности со времен присоединения Бессарабии к Российской империи по 1912. С историческим введением*, СПб., 1912. сс.10.

[3] Владимир Морозан, *op.cit*, p.150.

[4] Алексей Накко, *Очерк гражданского устройства Бессарабской области с 1812 по 1828 г.*, в Записки императорского Одесского Общества Истории и Древностей, 1900, том. XXII, с. 156.

[5] *Ibidem*, p. 157

Basarabiei şi să întocmească listele completându-le cu informaţii generale de identificare[1].

Lipsa exigenţei membrilor comisiei, în procesul de analiză a actelor confirmative, cât şi criza acută de timp[2], au rezultat în aprecieri controversate, fapt care a determinat autorităţile să dispună crearea mai multor comisii, ca într-un final în lista nobilimii basarabene să fie incluse 250 de familii, ulterior fiind completată cu alţi 35 de nobili[3]. Ulterior, Bahmetiev se arăta nemulţumit de calitatea registrului întocmit al familiilor nobiliare, unde, din spusele lui, au fost introduse nejustificat anumite familii în timp ce altele, vrednice de acest statut, au fost omise.

Problema recunoaşterii statutului nobiliar pentru elita basarabeană nu se consumă aici şi rămâne valabilă pe perioada aflării în funcţie a succesorului lui Bahmetiev, I. Inzov. Seria de nelămuriri legate de obţinerea statutului de nobil cereau elucidare, iar în 1821 a fost constituită o nouă comisie, prezidată de Rezidentul plenipotenţiar al Basarabiei, locotenent-generalul Inzov, şi compusă din mareşalul regional al nobilimii şi alţi 12 nobili. Însuşi Inzov mărturisea că a încercat să includă în componenţa comisiei membri din partite rivale, anume în scopul de a nu permite trecerea la rang de nobil a persoanelor nedemne[4]. Practica ciocnirii grupurilor rivale era des utilizată de către autorităţile regionale pentru atingerea anumitor obiective[5]. Cu toate acestea, comisia şi-a păstrat în mare mare parte vechea componenţă.

Activitatea comisiei s-a început la 10 februarie 1821 şi trebuia să se încheie la 10 decembrie 1821. Însă, în august 1821, Inzov justifica tergiversarea proceselor prin maniera lentă a pretendenţilor de a prezenta actele necesare, astfel cerând prelungirea termenului de activitate al comisiei. Deja la 17 februarie, reprezentanţilor clasei nobiliare din Basarabia

---

[1] Владимир Морозан, *op.cit*, p.152.

[2] Recepţionarea actelor confirmative a început la 10 iunie, iar primele alegeri nobiliare s-au desfăşurat pe 25 iunie. Astfel, putem deduce faptul că comisia dispunea de doar două săptămâni pentru a analiza documentele pretendenţilor de a fi înscrişi în cartea nobilimii basarabene.

[3] Алексей Накко, *Очерк гражданского устройства Бессарабской области с 1812 по 1828 г.*, в Записки императорского Одесского Общества Истории и Древностей, 1900, том. XXII, сс. 156.p. 178-179.

[4] Владимир Морозан, *op.cit*., p.168.

[5] *Ibidem*, p.168.

le-au fost prezentate instrucţiunile care conţineau lista actelor în baza cărora urma să le fie confirmat titlul de nobil[1].

Drept dovezi erau acceptate diplomele de conferire a nobleţei din partea autorităţilor ruse sau de alte capete încoronate, printre care hrisoavele, gramotele, poruncile şi actele domneşti, date pentru ranguri, pentru moşii cu pricină şi pentru însărcinări speciale. De asemenea, erau luate în considerare şi mărturiile conform cărora strămoşii au îndeplinit un serviciu corespunzător unui rang de nobil sau că acesta a dus o viaţă tipică de nobil, sau a îndeplinit un serviciu corespunzător, cu condiţia ca acest fapt să fie confirmat de 12 nobili, despre nobleţea cărora nu există nicio îndoială[2]. Totuşi în acest caz, mărturiile erau luate în considerare doar ca dovezi complementare, fiind necesare şi alte documente scrise. Pot servi acestui scop actele de cumpărare, de ipotecă, de rânduială şi testamentele care vizau averea nobililor[3]. Pentru recunoaşterea nobleţei, dovezile trebuiau să fie confirmate prin votul a cel puţin 2/3 din membrii comisiei, în caz contrar, decizia se amâna prin solicitarea unor dovezi incontestabile[4].

O serie de documente fundamentau procesul de recunoaştere. Unul dintre acestea era Hrisovul lui Constantin Mavrocordat din 1734, în baza căruia erau recunoscuţi drept nobili toţi acei care au primit cândva rangul moldovenesc pornind de la *vel Logofăt* până la *treti Logofăt*. Aplicarea acestor prevederi asupra Basarabiei au fost recunoscute de către Alexandru I prin manifestul din 30 aprilie 1816[5]. Aceste prevederi se aplicau şi pentru cei care s-au învrednicit cu demnitatea de nobil pe parcursul protezmiei de 18 luni acordate de turci pentru cei care vor să se strămute[6]. Despre aceştia, aminteşte şi Vighel, în sensul în care, mai multe persoane s-au învrednicit cu domenii în Basarabia în schimbul unor sume modice[7]. Al doilea document era Actul despre drepturile, libertăţile şi privilegiile *dvoreanstei*, emis la 21 aprilie 1785, de către împărăteasa Ecaterina a II-a. În special se

[1] *Ibidem*, p.169.
[2] Gheorghe Bezviconi, *Boierimea Moldovei dintre Prut şi Nistru (Actele Comisiei pentru cercetarea documentelor nobilimii din Basarabia la 1821)*, Bucureşti, Fundaţia Regele Carol, 1940, p. 12.
[3] *Ibidem*, p. 13.
[4] *Ibidem*, p. 16.
[5] *Ibidem*, p. 25.
[6] *Ibidem*, p. 12-13.
[7] Филипп Вигель, *op.cit*, p. 4.

făcea referire la articolul 92 al acestui Act, în care erau enumerate documentele ce făceau dovada incontestabilă a nobleţei[1].

Mulţi pretendenţi la obţinerea rangului de nobil nu puteau prezenta dovezi incontestabile privind originea socială. Multe documente trebuiau obţinute din arhivele Principatului Moldova, unde nu exista o evidenţă strictă a documentelor solicitate de către autorităţile ruse. Mai mult ca atât, existau frecvente tulburări şi dezordini, cum ar fi incendiul din Iaşi din 1805 care a mistuit în flăcări arhivele, ce conţineau printre altele dosare şi documente ce puteau să confirme nobleţea multor familii[2]. În aceste condiţii, erau frecvent solicitate serviciile Consulului general rus de la Iaşi.

În scopul confirmării titlului nobiliar, o parte din candidaţi au falsificat documentele despre provinienţa lor şi titlurile deţinute. De fapt, la începutul secolului al XIX-lea în Principatele Române titlurile de boierie nu mai erau date în funcţie de dregătorie, ci puteau fi cumpărate. O examinare atentă cereau şi actele emise, sau de fapt vândute, de domnitorii Moldovei pentru obţinerea unui rang boieresc. Aici este sugestiv raportul guvernatorului-general al Novorosiei şi al Basarabiei către Senat, în care se relata despre faptul că unii locuitori din Moldova şi Basarabia cumpără pitace (acte de ridicare în rang boieresc) semnate de fostul Domnitor Ioan Sturdza, ajuns în vizită la Chişinău în 1828[3]. Găsim mai mulţi dregători din Principatul Moldovei şi Basarabia care se ocupau de astfel de falsuri.

Caracterul echivoc al procedurii conducea adesea la întoarcerea dosarelor spre completare. Chiar şi descendenţi ai unor familii princiare, precum Moruzi sau Cantacuzino, şi-au recunoscut cu dificultate nobleţea, sau au obţinut-o prin merite personale şi devotament pentru Rusia, şi nu în

[1] Conform articolului 92, printre documentele de confirmare a nobleţei se numărau: 1. Diplomele pentru demnitate de nobleţe acordate de administraţia imperială; 2. Blazoanele acordate de Împărat; 3. Diplomele pentru rangurile prin care se conferă nobleţea; 4. Actele confirmătoare că persoana a fost decorată cu un Ordin Cavaleresc Rusesc; 5. Dovezi prin diplome acordate sau de laudă; 6. Ordinele de împroprietărire cu pământ sau sate; 7. Actele care confirmă primirea moşiilor pentru serviciul nobilimii; 8. Ordinele sau diplomele despre acordarea moşiilor; 9. Ordinele sau diplomele pentru satele sau moşiile conferite, chiar dacă acestea ar fi ieşit din stăpânirea neamului. 10. Ordinele şi hrisoavele date unui nobil pentru ambasadă, solie sau altă trimitere; 11. Dovezi că strămoşii au îndeplinit un serviciu corespunzător unui rang de nobil; 12. Dovezi că tatăl şi bunicul au dus un mod de viaţă, au avut un serviciu corespunzător statutului de nobil, fapt confirmat printr-un certificat semnat de 12 nobili, despre a căror nobleţe nu exista nicio îndoială; 13. Atele de cumpărare, de ipotecă şi testamentele privitoare la averea nobililor.

[2] Gheorghe Bezviconi, *op.cit*, p. 27

[3] Владимир Морозан, *op.cit*, p.173.

baza unor acte confirmative. Tot în acest context, descendenţii marilor boieri se considerau nedreptăţiţi, ţinând cont de lejeritatea obţinerii nobleţei de acele persoane care o făceau în baza brevetelor de grad şi distincţie[1].

Astfel, viceguvernatorul F. Vighel, menţiona la 1823 că doar 8 familii proveneau din boierimea Moldovei, şi anume: Sturdza, Balş. Rosseti, Donici, Krupenski, Palladio, Catargi şi Rîşcanu[2]. Majoritatea celorlalţi obţinând nobleţea în special pentru servicii aduse armatei ruse sau ocupând diverse funcţii. Pentru unii, raporturile cu armata rusă s-au dovedit a fi profitabile, şi astfel au reuşit să cumpere cinuri mai avansate, ceea ce le garanta şi grad de nobleţe[3]. În baza tabelului de ranguri din 1722, nobilimea militară se constituia din acei care au ajuns la gradul de ofiţer superior şi care nu avea provenienţă nobiliară. La rândul lor, copiii acestora, născuţi după obţinerea gradului necesar, primeau şi ei statutul de nobil, sau în caz contrar ofiţerul putea solicita acordarea statutului de nobil pentru un singur copil dintre cei născuţi până la obţinerea statutului de nobil militar. Totodată, acei care nu făceau serviciul militar activ dispuneau doar de nobleţă personală, fără dreptul la una ereditară[4]. În ceea ce priveşte descendenţii feţelor bisericeşti de origine nobilă, aceştia îşi păstrau statutul în baza rezoluţiei lui Petru I din 19 noiembrie 1721[5].

Registrul rezultat din activitatea comisiei recunoştea rangul de nobleţe pentru 189 de familii, număr care, la redactarea cărţii genealogice de către Adunarea deputaţilor nobilimii, a fost redus, în anul 1824, la 102 familii. Ceea ce nu denotă lipsirea de rang pentru acele familii, dar faptul că, la redactarea listei în 1821, familiile unor descendenţi erau înregistrate separat[6]. Odată cu încheierea activităţii comisiei, statutul de nobil nu a rămas inaccesibil pentru cei care nu au fost incluşi în Registru, candidaţii o puteau face respectând prevederile valabile în guberniile ruseşti. Sub diverse pretexte, nobilimea basarabeană a fost nevoită, în repetate rânduri, să prezinte actele în baza cărora li s-au confirmat titlurile nobiliare de către comisia din 1821[7].

---

[1] Gheorghe Bezviconi, *op.cit*, p. 29.
[2] Филипп Вигель, *op.cit*, p. 4.
[3] *Ibidem*, p. 4.
[4] Gheorghe Bezviconi, *op.cit*, p. 14.
[5] *Ibidem*, p. 13.
[6] Владимир Морозан, *op.cit*, p.173.
[7] Valentin Tomuleţ, *Basarabia în epoca modernă (1812-1918) (instituţii, regulamente, termeni)*, Chişinău, Lexon, 2014, pp. 196-198.

Aprobarea cărţilor genealogice a reprezentat un alt proces de durată. Astfel în 1832, Preşedintele Departamentului heraldic se declară incapabil să examineze cărţile genealogice fără o analiză prealabilă a întregii proceduri de redactare a acestora. A fost exprimată nevoia de examinare atât a activităţii comisiilor specializate cât şi a Adunării nobilimii din Basarabia[1], în contextul în care nobleţea mai multor persoane ridica semne de întrebare. De fapt, amânarea acestor cercetări se şi făcea din teama de a nu recunoaşte nobleţea anumitor familii în baza unor acte false. Tărăgănarea aprobării Cărţii genealogice din Basarabia a obstrucţionat şi exercitarea de către nobilimea locală a rolului rezervat acesteia de către principalele acte regulatorii ale noii provincii[2]. În schimb, Departamentul heraldic îşi justifica lipsa de acţiune prin insuficienţa de personal şi prin faptul că investigarea activităţii Adunării nobiliare basarabene era responsabilitatea unei alte structuri de stat. Trebuie să luăm în consideraţie şi faptul că în acea perioadă Departamentul heraldic trecea printr-un proces de reorganizare, încheiat abia către 1832[3]. Tocmai către 1845, Departamentul heraldic a aprobat Cartea genealogică a Basarabiei, document care trebuia să servească Adunării Deputaţilor Nobilimii drept călăuză la stabilirea drepturilor de nobleţe, pe baza actelor moldoveneşti[4].

După un proces de durată care a reuşit să cuprindă mai toate viciile unui sistem birocratic, deciziile finale ale Departamentului heraldic au confirmat totuşi locul şi rolul elitelor locale din Basarabia în Imperiul Rus. În acelaşi timp, activitatea exponenţilor elitei locale în cadrul nobilimii ruse a reprezentat un instrument eficient în păstrarea caracterului specific al Basarabiei în cadrul Imperiului. În conjuncturi distincte însă, aceeaşi elită basarabeană, care trebuia să pledeze pentru interesele populaţiei indigene, se transforma într-un agent al puterii centrale la periferie.

Totuşi, etapele acestui proces au transmis oarecum semnale de neîncredere reciprocă între membrii nobilimii, dintre diverse organisme locale sau dintre reprezentanţi ai puterii centrale şi factori decizionali la nivel periferic. Viciate de sincope administrative, numărul mare de

[1] Gheorghe Bezviconi, *op.cit*, p. 19.
[2] *Ibidem*, p. 20.
[3] Владимир Морозан, *op.cit*, p.179.
[4] Gheorghe Bezviconi, *Boierimea Moldovei dintre Prut şi Nistru (Actele Comisiei pentru cercetarea documentelor nobilimii din Basarabia la 1821)*, Bucureşti, Fundaţia Regele Carol, 1940, p. 26.

comisii, instituite pe acelaşi subiect, denotă carenţe în organizarea activităţilor, iar uneori, inclusiv în pregătirea efectivului funcţionăresc.

La începuturi, integrarea elitei locale în nobilimea rusă era privită de către primii drept un semnal al restabilirii privilegiilor străvechi ignorate de regimul suzeranităţii otomane, nu putea fi anticipat însă că procesul de recunoaştere va dura atât de mult timp. Deşi *de iure* statutul era similar, *de facto* atitudinea autorităţilor centrale faţă de nobilimea basarabeană nu a fost similară celei resimţite de nobilimea velicorusă, iar nevoia de a prezenta cu diverse ocazii dovezi repetate sau suplimentare privind apartenenţa doar amplifica discriminarea. Procesul de confirmare a nobleţei a continuat şi după 1845, Carta genealogică fiind pasibilă de completare, iar unele familii cu descendenţă princiară au reuşit după alte decenii să obţină înscrierea oficială în rândurile nobilimii basarabene.

The transformation of the bessarabian elite into an imperial subject

The integration of the new territories into the Russian Empire involved, as a first step, the assimilation of local elites. The intensity and depth of this process was determined by many variables, from geographical to cultural factors. The assimilation of the elites was important both for the central authorities, in their willing to achieve a political and social stability in the newly annexed territories but also for the exponents of the local elite who, by integrating into the Russian nobility, obtained important privileges. In Bessarabia, this process, which lasted more than 20 years, proved to be extremely exhausting for both the authorities and the candidates. The series of ineffective commissions set up for this purpose in fact obstructed access to privileges that could be obtained with the status of noble. Hence the rivalries between the descendants of the old boyars in the Principality of Moldova, who often had difficulty gaining noble status in the Russian Empire, and those recently ennobled by virtue of their services to the central authorities.

Keywords: *Russian Empire, Bessarabia, integration, nobility, local elites, commission.*

Sergiu BOŢOLIN,
doctorand în istorie, asistent universitar
Universitatea de Stat din Moldova
e-mail*: sergiu.botolin@usm.md,*
ORCID 0000-0003-4016-4133